

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗДО КОМБІНОВАНОГО ТИПУ

Ліна Михальчук
спеціаліст I категорії,
вчитель – дефектолог,
Новоград-Волинський
заклад дошкільної освіти № 6 «Дзвіночок»,
E-mail: myhalhyklina@gmail.com

У 2018 р. до Закону України «Про дошкільну освіту» внесли зміни щодо організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти (Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» від 06.09.2018 № 2541-VII), згодом – у 2019 р. МОН підготувало нові документи, які унормовують освітній процес в інклюзивних групах, зокрема:

- 1) Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти (постанова КМУ від 10.04.2019 № 530);
- 2) Методичні рекомендації «Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019/2020 н.р.» (лист МОН від 26.06.2019 № 1/9-409);
- 3) Типовий перелік спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних групах закладів дошкільної освіти (наказ МОН від 01.04.2019 № 423) тощо.
- 4) Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти унормовує кількість дітей з ООП в інклюзивній групі – не більше трьох (постанова КМУ від 10.04.2019 № 530) [9].

Система корекційної допомоги дітям з особливими потребами в сучасній системі освіти України набуває значних змін. З одного боку ці зміни викликані інтеграцією України у європейське суспільство з забезпеченням цінностей рівних можливостей розвитку, індивідуального підходу та створення умов задоволення особливих потреб для кожної особистості. З іншого боку соціально-економічна криза в Україні призводить до згортання традиційних соціальних програм й запровадження нових, серед яких особливого значення набуває інклюзивна освіта [5].

Дванадцятирічний досвід активного впровадження інклюзивного навчання дітей з ООП в Україні сьогодні потребує підведення певних підсумків, оцінки здобутків і невдач. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти» від 28 липня 2021 р., є упровадження диференційного підходу до забезпечення підтримки дітей з ООП, затвердження нової форми індивідуальної програми розвитку та визначення рівнів підтримки в освітньому процесі дітей під час інклюзивного навчання.

Актуальність проблеми організації інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти пов'язана, насамперед, із тим, що число дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає, а інклюзивних груп відкривається недостатньо. У інклюзивних групах, які функціонують, вже є по 2 -3 дитини з особливими потребами. Якщо, є ще діти потребуючі перебування в даних групах, а місць вже немає, то їх просто зараховують в групи ЗПР та логопедичні. Дітей дошкільного віку, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, в Україні понад 1 млн., що становить 12 % від загальної кількості дітей у країні.

На сьогоднішній день, актуальною та недостатньо розробленою в сучасній педагогіці, як на теоретичному, так і на практичному рівнях, залишається проблема пошуку ефективних форм і методів для якісної допомоги дітям з ООП які мають висновки комплексної

психолого – педагогічної оцінки про перебування в інклюзивних групах, а зараховані у групи ЗПР.

Таким чином, можна окреслити проблему теоретичних та практичних особливостей організації інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти.

Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти унормовує кількість дітей з ООП в інклюзивній групі – не більше трьох (постанова КМУ від 10.04.2019 № 530), зокрема: одна – три дитини з порушенням опорно-рухового апарату, із затримкою психічного розвитку, зниженим зором, слухом або легкими порушеннями інтелектуального розвитку не більше двох дітей сліпих, глухих або з тяжкими порушеннями мовлення; одна дитина зі складними порушеннями розвитку. То про групи ЗПР та логопедичні, де є також ці діти, нічого не сказано і не прописано.

Впровадження інклюзивної освіти викликано необхідністю вирішення важливих питань щодо забезпечення права на якісну освіту дітей з особливими освітніми потребами, та вимагає більш глибокого вивчення умов, змістовного і методичного наповнення, пошуку найбільш ефективних шляхів їх інтеграції в сучасне суспільство [8]. Але, якщо таких дітей більше норми в 2-3 рази і вони перебувають в групах ЗПР без асистента, то виникає безліч запитань по організації навчально-виховного процесу в цілому і корекційній роботі особливо.

Звичайно, тоді можна виділити декілька найважливіших питань:

- Включення дітей з порушеннями психофізичного розвитку в ЗДО, зокрема з ООП та затримкою психічного розвитку (ЗПР) в одну групу.
- Чи можливе перебування дітей з ООП в даних групах, якщо в протоколі –висновку вказано інклюзивну групу та супровід асистента.
- Скільки дітей одночасно, яким рекомендовано інклюзивну групу можуть перебувати в групі ЗПР або логопедичній.
- Як організувати навчальний процес, щоб охопити всіх дітей.

Спілкуючись з колегами інших міст України, знаю про те, що у ЗДО, де є корекційні групи ЗПР та логопедичні, також така нагальна проблема.

Означена проблема на сьогодні є недостатньо розробленою та потребує удосконалення. Забезпечити належну підтримку (психолого-педагогічний супровід відповідними фахівцями та наявність необхідних навчально-методичних матеріалів і обладнання) вдається дуже важко, тому що загальна кількість дітей в даних групах перевищує норму в 1,5–2 рази, а асистентів вихователя на дану групу не передбачено.

Разом з тим, дуже багато невирішених аспектів у практиці роботи дошкільних закладів комбінованого типу для дітей з ООП:

- Чи можливо в такому дошкільному закладі створювати інклюзивні групи?
- Яку кількість груп можна відкрити на базі такого садочку?
- Яким чином розподілити вузьких спеціалістів для корекційних занять?

Таким чином, дуже актуальними і соціально значущими для фахівців ЗДО є розробка комплексних науково-методичних та практичних рекомендацій щодо організації корекційної роботи (проведення групових та індивідуальних занять) та диференційованого підходу з урахуванням своєрідності розвитку дітей з різними потребами в одній групі.

Очевидно, що інклюзивне навчання – це комплексний процес особистісно-орієнтованих методів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності та забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами [2].

Основні завдання корекційно-розвивальної роботи у закладах дошкільної освіти:

- формувати мотивацію пізнавати нову ситуацію розвитку;
- підвищувати загальний рівень розвитку;
- підвищувати рівень розвитку пізнавальних процесів;

- розширювати знання про себе та навколишнє середовище;
- поліпшувати стійкість і концентрацію уваги;
- розвивати недостатньо сформовані вміння та навички [6].

Відомо, що в нормі в дошкільному віці закладається фундамент всього подальшого розвитку дитини, цей вік – вік інтенсивного розвитку, в якому формуються важливі види психічної діяльності. Педагогічний досвід давно довів, що дошкільний вік є важливим для розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Таким чином, інклюзивна освіта – один із головних пріоритетів освітніх реформ роботи з дітьми ООП сьогодення. Є велика потреба розвивати інклюзивну освіту та створювати інклюзивний освітній простір на більш високому рівні закладів дошкільної освіти.

Задля реалізації цих завдань вчитель – дефектолог має грамотно вибудувати корекційно-розвивальну роботу, яка має бути реалістичною і передбачати, що дитина зможе перенести новий позитивний досвід комунікації та способів дій у реальні взаємини [6].

Під час корекційно-розвивальної роботи спеціалісти, залежно від потреб і навчальних можливостей дитини, використовують допоміжні навчальні технології, методики або їх модифіковані чи адаптовані елементи, що сприяють загальному розвитку дитини. Наразі йде пошук способів зробити освітній процес в інклюзивній групі та групах ЗПР диференційованим, таким, що задовольняє індивідуальні потреби кожного окремого вихованця.

Це все сприяє індивідуалізації освітнього процесу для дошкільнят з ООП та допомагає в підтримці кожної дитини у відповідності до її потреб.

Попередній мій педагогічний досвід вихователя, практичного психолога довів, що у створеному педагогом освітньому середовищі відбувається розкриття дитиною внутрішнього потенціалу самостійної діяльності. Це середовище насичене спеціальним роздатковим матеріалом, який допомагає самостійно дитині виконувати сенсорні та інтелектуальні завдання відповідно до власних можливостей та набутого соціального досвіду. Створення у себе в кабінеті, після основних підгрупових та індивідуальних занять, куточка ресурсної кімнати, дало можливість малечі бавитися іграшками, малювати, слухати музику, займатися корекційними вправами та просто відпочивати.

Сьогодні, як вчитель-дефектолог намагаюся дотримуватись специфічних вимог таких як: підготовка вихованців до сприйняття нового матеріалу протягом усіх років навчання; простий, небагатослівний, емоційний, максимально доступний виклад матеріалу. Для досягнення розуміння вихованцями відносно складних понять навчальний матеріал подаю в розчленованому вигляді, вивчаємо його окремими частинами і в міру засвоєння узагальнюємо. Максимально використовую предметність та унаочнення навчання та дотримуюсь уповільненого темпу навчання у зв'язку з надзвичайно слабкими процесами сприйняття, усвідомлення та мовного оформлення засвоєних знань дітьми.

Саме інтегрований підхід до корекційної роботи дає змогу сформувати в дітей з особливими освітніми потребами цілісне уявлення про навколишній світ. Однак, результативність зростання дитини більшою мірою залежить від скоординованої діяльності педагогів, вчителя – дефектолога, практичного психолога, вчителя-логопеда та батьків. Відповідно всі вузькі спеціалісти дають пояснення у доступному темпі, використовують систематичне повторення; забезпечують диференційоване навчання з індивідуальним підходом.

Отож, організація інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти – явище багатоаспектне і потребує детального вивчення нормативно-правової бази, впевненості педагогів у тому, що вони мають внутрішні сили для роботи з дітьми, що потребують особливої уваги та піклування [4].

Отже, крокуючи в ногу з часом, намагаюь формувати наступні педагогічні вміння: правильно будувати інклюзивний процес, працювати в команді однодумців, налагоджувати партнерські стосунки з усіма учасниками освітнього процесу.

Інклюзія передбачає зміни. Це безперервний процес навчання та самовдосконалення. Продовжуючи свою педагогічну діяльність, завжди в пошуку ефективних форм та методів для якісної допомоги дітям з ООП, спрямованих, перш за все, на їх успішну соціалізацію [3].

Знайти підхід до кожної дитини, надати їй підтримку, додати впевненості у власних силах разом з нею радіти кожному, навіть, найменшому досягненню – це і є щоденна праця вчителя-дефектолога.

Таким чином, ефективність інклюзивного навчання суттєво підвищиться за умови надання своєчасної науково-обґрунтованої і кваліфікованої консультативно-інформаційної підтримки педагогам та адміністрації загальноосвітнього закладу спеціалістами вищої професійної ланки по інклюзивній освіті.

Тому до роботи з цими дітьми потрібно залучати спеціалістів, які вірять в ефективність новітніх підходів.

Список використаних джерел:

1. Колупасва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. Київ : Науковий Світ, 2010. 196 с.
2. Колупасва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2009. 272 с.
3. Інклюзивне навчання: досвід упровадження / упоряд. А. А. Колупасва ; ред. рада: М. Мосієнко, М. Голубенко, Т. Шаповал, Г. Харук ; авт. кол.: І. Луценко, Д. Романовська, Л. Кирилецька та ін. Київ : ВГ Шкільний світ, 2015. 200 с.
4. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : наук.-метод. збірн. / редкол.: В. В. Засенко, А. А. Колупасва, Т. П. Вісковатова та ін. ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупасвої. Київ, 2017. 184 с.
5. Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку : зб. наукових статей учасників Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конфер. студентів, магістрів та молодих науковців, 23 жовтн. 2020 р. / за заг. ред. проф. О. Л. Кононко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 343 с.
6. Бродецька А. Корекційно-розвивальна робота в інклюзивній групі. *Практичний психолог: Дитячий садок*. 2019. № 10. С. 29–31.
7. Данілавічюте Е. А. Діти з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. *Особлива дитина*. 2018. № 3. С. 7–19.
8. Данілавічюте Е. А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання*. 2013. № 1. С. 2–8.
9. Про внесення змін до Наказу Міністерства освіти і науки України від 06 грудн. 2010 р. № 1205 : Наказ Міністерства освіти і науки України від 1 лют. 2018 р. № 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-18#Text> (дата звернення: 31.10.2022).